

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1058

מסכת כריתות י"א - י"ז ♦ סופרים ה', י"ד - ה', י"ז

בס"ד, א' אלול תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ ספיא דאורייתא לחומרא או לקולא - הקשר לקרבן אשם תלוי
- ♦ קרבן אשם תלוי כסימן מתי יש להחמיר בספק דאורייתא

- ♦ גוי שהתגייר צריך לטבול את כליו?
- ♦ עם ישראל התעלו לדרגה ייחודית עוד טרם קבלת התורה
- ♦ עדים שראו אך לא התכוונו להעיד
- ♦ שיעורי האכילה לחולים ביום הכיפורים

דבר העורך

אֵי אֵי אֵי

אלול

חודש אלול, החודש שבו הורים שולחים ילד אל הישיבה ולאחר יום הכיפורים הוא חוזר אליהם כשארשת בגרות על פניו. העלם הצעיר נכנס בבת אחת אל עולם הרצינות, אל היכל ההזדככות, אל חודש הרחמים והסליחות. שיחות מוסר נוקבות, שיש בהן כדי להעמיד יצור אנוש על מקומו, סדרי מוסר מטהרי נפש, תפילות משתפכות ואווירה רצינית, משנים את סופו של הילד הגדול לתחילתו של נער קטן ומשתיתים בקרבן את הבסיס לבניית עולמו הרוחני.

כזה הוא גם המעשה הבא, אשר תוכו אינו רצוף עלילה, ועליות ומורדות אינן משמשות בו בערבוביה. אינך יודע כיצד בדיוק לאחוז במעשה ולהציגו, אך מהיכן שלא תתפסנו המעשה עצמו משדר גלי צמרמורת רוחניים, שאפשר לרכוב עליהם ולהתקדם עוד קצת אל היעד. אל יום הדין.

מעשה זה התפרסם לפני כמה עשורים בחוברת פנימית של ארגון אל המקורות, והיא חולקה למגידי השיעור של ארגון שעסק בקירוב רחוקים. תודתנו לקורא הנאמן י. כ. על טרחתו להשיג את החוברת לטובת קוראי מאורות הדף היומי.

★ ★ ★

דף ט/א מה אבותיכם לא נכנסו

גוי שהתגייר צריך לטבול את כליו?

כידוע, כלי שנרכש מנוכרי יש לטהרו על ידי טבילתו במי מקווה (עבודה זרה עה/ב). לדעת רוב הראשונים (רש"י עה/ב ד"ה "זוזא" ועוד), מצוות טבילת כלים היא מצווה מן התורה, ועיקרה של מצווה זו היא, שיש לטבול כלי שיצא מבעלות של הנוכרי ונכנס לבעלות של היהודי, כפי שמצטטים רבים מן הראשונים את לשון התלמוד הירושלמי: "לפי שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל". ידיעה חשובה במסכתנו משמשת כבסיס לשאלה מעניינת, מעשית ביותר; האם נוכרי שמתגייר צריך לטבול את הכלים שברשותו.

כלל יסודי בדיני טבילת כלים קובע, כי השואל כלי מן הנוכרי אינו צריך להטבילו, והוא רשאי להשתמש בו כמות שהוא, לאחר הגעלתו כמובן מן הנבילות והטריפות שנטמעו בו. זאת, מאחר ששימוש זה אינו "כמעשה מדין", היינו: בני ישראל נצטוו על טבילת כלים, בשעה שהם נטלו שלל את כליהם של המדיינים, וחכמים דרשו, כי כלי של נוכרי הנמצא במצב זהה לזה של כלי מדיין חייב טבילה. מעתה, הרוכש כלי מן הנוכרי כמוהו ככלי מדיין, מה הללו עברו מבעלות נוכרי לבעלות יהודי, גם כלי זה עובר מבעלות נוכרי לבעלות יהודי. ברם, השואל כלי מן הנוכרי אינו רוכש אותו, הבעלות על הכלי אינה משתנית, וממילא, הוא אינו זקוק לטבילה [ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי" עבודה זרה דף עה/ב מאמר **גדריה של מצוות טבילת כלים**].

כאשר נבחן את השאלה העומדת בפנינו, גר שהתגייר עם כליו, נמצא, כי יש בה צדדים לכאן ולכאן. מחד, הבעלות על הכלי השתנתה, שתחילה בעל הכלי היה נוכרי, ולאחר מכן הוא יהודי. מאידך, לא הבעלות על הכלי היא שהשתנתה, אלא הבעלים בעצמו. השאלה היא, איפוא, אם שינוי מעין זה נחשב שינוי "כמעשה מדין" המחייב את טבילת הכלי.

לעילוי נשמת

הר"ד **חיים הילל** ז"ל ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע ה' באלול התשנ"ב **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה אדלר** ע"ה

ב"ר שמואל ז"ל

נלב"ע א' באלול תשנ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **שמואל אדלר** הי"ו ומשפ' שיחיו - גבעתיים

לעילוי נשמת

ר' **אריה יהודה ליב יפה** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע ב' באלול תשכ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו **דוד ושלמה יפה** שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

מרת **צפורה הויזמן** ע"ה

ב"ר יחיאל ז"ל

נלב"ע ה' באלול תש"ע

תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו

הר"ר **שמואל הויזמן** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל

נלב"ע ג' באלול תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

בעל ה"חדרי דעה" (הובא ב"דרכי תשובה" י"ד סי' ק"כ ס"ק ד') והמהר"א הלוי (שו"ת ח"א סי' ק"ט) דנים בשאלה זו ומציינים בהשתאות, כי הפוסקים הקודמים להם לא עסקו בה כלל. היו אשר טענו, כי לכאורה, קיימת הוכחה מעניינת, שגוי המתגייר אינו צריך לטבול את כליו.

בגמרתנו מבואר, כי נכרי המבקש להתגייר נזקק למילה, טבילה וקרן - בזמן שבית המקדש קיים. זאת, למדים מאבותינו, "מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים". מאחר שלא נזכר בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה כי היה עליהם לטבול את כליהם בשעה שאבותינו כרתו ברית עם הקב"ה, הרי לנו, כי נוכרי המתגייר אינו זקוק לטבול את כליו.

עם ישראל התעלו לדרגה ייחודית עוד טרם קבלת התורה: המהר"א הלוי זוחה הוכחה זו בכך, שעוד טרם לכן נטהרו אבותינו מטומאתם, שהרי בשירת הים נמחלו כל עוונותיהם (מדרש שמות רבה פרשה כ"ג סי' י"ב), ולאחר מכן בהיותם במרה הם קיבלו על עצמם מצוות אחדות. כאשר הם כרתו ברית עם הקב"ה, הם כבר לא היו בדרגת תומאה, ולפיכך, אין ללמוד ממקרה נדיר זה לגבי כל נכרי המתגייר (עיי' בספר "טבילת כלים" פ"ג סעי' כ"ד שהביא את השיטות בד"ן זה).

דף יב/ב דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות

עדים שראו אך לא התכוונו להעיד

משפט קצר בגמרתנו מצוטט בפי ראשונים ואחרונים רבים, בנוגע לנידון בסיסי בהלכות עדות. גמרתנו מביאה את דברי אביי, "אמרו לו שנים יודע אתה בעדות פלוני, והוא אומר לא ידעתי - פטור, דאי בעי אמר לא נתכוונתי לעדות". המדובר הוא על אדם שהתבקש על ידי בית הדין להעיד על מקרה מסויים שהיה נוכח בו, אך הוא טען כי אין ברשותו כל עדות והוא אף נשבע על כך. לאחר מכן באו שני עדים והעידו כי שקר דיבר האיש, הוא נכח במקום ובוודאי שבאפשרותו להעיד על שהתרחש שם. אביי אומר, כי עדיין אין להענישו, הוא רשאי לטעון "לא נתכוונתי להעיד". היינו: נוכחתי במקום, אך לא התכוונתי להעיד.

בעלי התוספות (תוס' ישנים ד"ה "לא") מפרשים את הגמרא כפשוטה. העד טוען, כי הוא היה נוכח במקום, אך הוא לא העלה על דעתו כי עליו להתבונן במעשה מתוך מטרה לשמש אחר כך כעד, אלא הוא הסתכל במבט סתמי. טענה זו פוטרת אותו מלשמש כעד.

האחרונים נזעקים, וכי מי שלא התבונן במעשה מתוך מטרה לשמש כעד אינו יכול לשמש כעד? הלמאי? יבוא האיש ויספר את אשר חזו עיניו, זו עדות וזו טיבה, אין צורך ביותר מכך.

אכן, הרמב"ם (הל' עדות פ"ה הל' ה) וה"שולחן ערוך" (ח"מ סי' ל"ו סעי' א', ועיי' בש"ך ס"ק ג') פוסקים, כי "אחד שנתכוון להעיד או שלא נתכוון להעיד הואיל וראה הדבר וכיון עדותו - [שבחקירתו התברר כי עדותו מכוונת ומדייקת]... חותכין הדין על פיו, בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות". הגאון מוילנא זצ"ל מציין על אתר (שם, ס"ק ה'), כי פסקו של ה"שולחן ערוך" אינו עולה בקנה אחד עם משמעות דברי גמרתנו, שעל העד להתבונן במעשה במטרה להעיד עליו. ואילו אחרונים רבים כותבים, כי לא ניתן לפרש את גמרתנו כפשוטה, ומספר טענות בפייהם, אחת מהן, כי במסכת סנהדרין מפורטות השאלות שבית הדין מפנה כלפי העדים. מדוע לא נזכר שבית הדין שואל אותם אם התבוננו במעשה מתוך כוונה להעיד? (עיי' הגהות "בן אריה" ובשו"ת "פני אריה" סי' י').

נותרנו, איפוא, עם גמרא בלתי מובנת בעליל. מה כוונתו של אביי, כי הנשבע לשקר מתחמק מן העונש בטענה כי "לא נתכוונתי להעיד", הרי אין כל צורך בכוונה אשר כזו?

האחרונים מבארים את גמרתנו בניסוחים שונים שעיקרם אחד.

טענת העד היא, כי מאחר שלא התבונן במעשה מתוך מטרה להעיד, פרטי המעשה אינם זכורים לו כהוגן, ורשמיו נטשטשו בזכרונו, עד שאינו יכול להעיד עליו כדבעי. לעומת זאת, כאשר אדם מתבונן מתוך כוונה להעיד, הוא זוכר את הפרטים לתקופה ארוכה (שו"ת מהר"ט ח"א סי' י"ד, שו"ת "חתם סופר" אה"עו סי' ק'). ה"חתם סופר" זצ"ל (שם) מוסיף, כי זו היא כוונת בעלי התוספות הנזכרים באומרם, שאין מאומה בעדותם כאשר הם באים "להעיד לאחר זמן", שאינם זוכרים מאומה.

דף יג/א התירו לה לעובר לאכול פחות

שיעורי האכילה לחולים ביום הכיפורים

מימי ראשית רבנותו בבריסק, היה הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל מורה לכל החולים המסוכנים שנצטוו לאכול ביום הכיפורים, לכל יקפידו על שיעורים ועל חצאי שיעורים, אלא יאכלו ללא הגבלה. חברו עליו חכמי העיר ודייניה, הלא גמרא מפורשת היא בסוגייתנו (עיי' רבינו גרשום, תוס' ישנים, רמב"ן בתורת האדם שער המיחוש ענין הסכנה), "התירו לה לעובר לאכול פחות מפני הסכנה", ולדעת ראשונים רבים, כוונת הגמרא היא, שמעוברת הנזקקת לאכול ביום הכיפורים, תאכל טיפין טיפין, פחות מ"שיעור" בכל פעם, אף על פי שכל אכילה, זעומה ככל שתהא, אסורה מן התורה (עיי' יומא טז/א), מכל מקום, מאחר שהאוכל כשיעור נענש בכרת, חכמים ביקשו שהמעוברת לא תעשה

ר' שמחה השתקן, כך היה קרוי בפי מכריז ויודעיו מימי מצוקת הגטו ואחר כך במחנות הריכוז. לא שמחה היה שמו, אך פניו השמחנות תדיר גלגלו עליו את המחצית הראשונה של שמו, ר' שמחה, וכן היה נקרא בתחילה. לאחר שר' שמחה נוסף צץ לפתע ונוצר בלבול בין השניים, נקרא שמו בישראל ר' שמחה השתקן, על שום שהיה שותק תדיר, וגם את המילים הבודדות שהוציא מפיו, שקל היטב במוחו והפך בהן, עד שהדפן מבית הבליעה אל לשונו, כאדם הנאלץ למסור יהלומים לנושיו.

מילים לא הוציא מפיו, אך הברות הוציא ר' שמחה השתקן גם הוציא. מאי משמע הברות? בכל הזדמנות שנקרתה בפניו, היה ר' שמחה השתקן אומר, ספק לעצמו ספק לאחרים, אי אי אי, כן, אי אי אי, לא פחות ולא יותר. דמה היה, כי לא בא אי אי אי זה, אלא כדי לפצותו על חסכון המילים שנהג בו בקפדנות. באותה מידה שבה היה קומץ את פיו ושומר את לשונו, כך היו אי אי אלו מזומנים תדיר בגרונו, ונפלטים בנקל בכל הזדמנות, כאומרים, אל דאגה, יש עוד רבים מאיתנו אצל ר' שמחה, לא נכלה.

לא הרי אי אי אי של שחרית, כהרי אי אי אי של ערבית. עיתים היה אומרם בעליות, והיו האי אי אי מתנגנים מגרונו כמחורות ניוגנים, לא בתו משלו, מכיל עצמה ותוכן עצמיים, ובד בבד מהווה חלק מייצירה גדולה. בשעת חיפזון, היו האי אי אי מובלים החוצה הימנו במקשה אחת, כגרעינים הנוקשים זה בקדקוד של זה בשעה שהם מתגלגלים ממעמקי התבית אל ארגזיו של הגלענאי, ובימי צד ומצוק, לא חסרו כאלו, היו האי אי אי לובשים שק ואפר, יגון ואנחה, עד שכל אי ואי בפני עצמו היה בו כדי לשבר לבו של אדם ולהביאו לדי עצבון.

איש לא ההין לשאול את ר' שמחה השתקן, אי אי אי זה מה טיבו, מאין הוא בא ולאן הוא הולך. ארשת פניו של ר' שמחה השתקן ענתה בו, כי איש של כבוד הוא, אדם היודע היטב מה הוא עושה. ר' שמחה היה יהודי של צורה. לא שקומתו זקופה היתה ומראה פניו מהודר היה - הרשעים השחיתו את זקנו וכופפו את קומתו - אך עיניו היוקדות מלאו פקחות, ומבטו החודר הסיר כל ספק מלבם של אותם אנשים אשר בתחילה שקלו ואמדו בתוך תוכם את מידת צלילותו. היה ברור להם כי אי אי אי זה הוא טומן בחובו דבר-מה שאינו נראה על פני השטח, אך גם הצעירים שרוח נותרה בהם לא שאלוהו מאומה. ידוע ידעו הכל, כי ר' שמחה יאזין לשאלה בשתיקה כשחיוך רחב על פניו, ובטרם פרידתו יגיב בפי אי אי אי.

אי אי אי.

פעם. סיפר ניצול שואה, שכבנו על הדרגשים בצריף, חשיכה כיסתה את הצריף, ודומה כי היקום כולו היה אפל. רוחנו נכאה היתה ועצבות נוראה כרסמה בנו. והנה, נשמע קולו הצרוד של ר' שמחה השתקן, אי אי אי, אי אי אי, כן, עולה - יורד - מונטני - מריגע - עולה - עולה - רוטט - מתמשך - רועד, אי אי אי. שתקנו. ר' שמחה השתקן קיבל מאיתנו עידוד שבשתיקה, וקינתו, נגינתו, ההומיה, דמתה עלינו כשיר ערש המתנגן לעולל רך בשנים לאורה של עששית בבית חם ומוגן. לבו של בעל תפילה לשעבר, באחד מבתי הכנסת הגדולים של פולין, הפשיר ונמס באווירה היהודית-עגמומית, והוא חל לזמזם חלושות ניגון עתיק יומין, ללא מילים, ממנגינה מתמשכת, חוזרת על עצמה ללא הפסקה, שוב ושוב, כאורך הגלות, הטומנת בחובה את אותן צרות על אותם יהודים במחזוריות מתגלגלת. עוד יהודים הצטרפו אל הניגון. זה שנים לא שרנו בצוותא, ועתה, לא ליל הסדר, לא סעודת ליל שבת, לא סעודה שלישית, ובכל זאת, ניצוץ מהיכל העצב שבעולם הנגינה הבלתי דרך חלונו האפל, והעיר את תאי הנגינה שבמוחנו.

לאחר כמחצית השעה של כיסופים שמיריים, התחטטות פנימית ואחדות מוצקה, שוב השתררה שתיקה בחלל הצריף. עייפנו. המחר בפתח, ומבחינת נוגשניו הוא בוודאי לא יהיה קל מיום האתמול. יכול להיות רק יותר גרוע. לפתע, נשמע קולו של נער צעיר, "ר' שמחה, זוהי הזדמנות שבה תואיל בטובך לגלות לנו, מה טיבו של האי אי אי השגור על לשונך".

מעשה שעונשו כרת, כלשון הרמב"ן (יומא פב/א) והרא"ש (יומא פ"ח סי' י"ב): "עושים כן כדי להקל עליו מאיסורי כרת ומכות לאיסור בלבד". הרי לנו, כי יש לאכול פחות מכשיעור.

אולם הגר"ח עמד על דעתו, כשהוא משיב להם, כי ברמב"ם (הל' שבת פ"ב הל' א') נפסק, ש"חולה שיש בו סכנה עושים לו כל צרכיו בשבת". ה"מגיד משנה" מפרש על אתר, כי כוונת הרמב"ם היא, שמותר לעשות בשבת עבור חולה זה כל דבר מה שהוא זקוק לו, אפילו דברים שאינם בגדר פיקוח נפש. ואני אומר לכם, סיים רבי חיים, כי בכלל צורכי החולה לאכול ללא הגבלה וסייגים.

ובכל זאת, הרי בגמרתנו נאמר, כי המעוברת תאכל פחות מכשיעור? הגר"ח הסביר, כי לא ניתן ללמוד מגמרתנו מאומה לחולה שיש בו סכנה. מעוברת זו אינה חולה כעת, ברם, הצום עלול להביאה לידי סכנה, ולפיכך היא רשאית לאכול. משכך, מאחר שכעת היא אינה מוגדרת כחולה שיש בו סכנה, לא נאמר בה היתרו של הרמב"ם "כל צרכיו", שלא הותר לה אלא ההכרח אשר לו היא נזקקת. אולם, כאשר לפנינו חולה מסוכן, שהאכילה נזקקת לו לצורך הבראתו, אין לדקדק עמו שמא יש אפשרות שיסתפק באכילות קטנות, שהרי זו היא רפואתו למחלה המקננת בקרבו (עיי' חידושי מרן ר"ז הלוי, הל' שביתת עשור, והביא שכן מבואר בספר החינוך מצוה ש"ג, ועיי' שו"ת "חשב האפוד" סי' ע"א, ובשו"ת "ציץ אליעזר" ח"ו סי' י"ב).

כמהגנו נדגיש, כי בכל מקרה יש לשאול מורה הוראה כיצד לנהוג הלכה למעשה, שהרי גם הגר"ח לא התיר זאת אלא כאשר "יועיל לחולה לקירוב רפואתו ולחזיקו ולמעט סכנת מחלתו" (לשון הגר"ז שם). וע"ע מה שהאריך ה"ביאור הלכה" סי' שכ"ח סעי' ד"ה "כל שרגלים בהלכה זו".

דף יז/א ספק אכל חלב ספק לא אכל

ספיקא דאורייתא לחומרא או לקולא - הקשר לקרבן אשם תלוי

לומדי הדף היומי עוסקים השבוע בארוכה בסוגיות המלבנות ספקות של חטאים שונים, ומטבע הדברים נתייחס למחלוקת הראשונים הנודעת על אודות ספיקא דאורייתא לחומרא, וקשריה ההדוקים לגמרתנו.

הכל מודים כי "ספיקא דאורייתא לחומרא", היינו: בכל ספק המתעורר באחד מדיני התורה, יש להכריע לחומרא ולנהוג באיסור. לדעת רוב הראשונים, בראשם הרשב"א (קידושין עג/א), מקורו של כלל זה מן התורה. ואילו הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ' י"ח הל' י"ז ועוד) כותב, כי דין זה אינו אלא מדרבנן, אך מן התורה ספק דאורייתא לקולא.

מחלוקת זו מוצאת את ביטויה על פני דפים רבים בספרי האחרונים, הוקדשו לה סימנים ומערכות, וחלק נכבד מן הספרים "שב שמעתתא" לבעל ה"קצות החושן", ו"שערי יושר" לגאון רבי שמעון שקופ.

אחת השאלות האיתנות על שיטת הרמב"ם היא מן התורה בעצמה, המתייחסת במפורש למקרה של ספק ומכריעה, כי יש לנהוג לחומרא! הנה, כאשר אדם מסתפק אם הוא אכל חֶלֶב האסור באכילה או בשר המותר באכילה, עליו להביא קרבן אשם תלוי [תלוי מלשון ספק, שאין ידוע בוודאות אם עבר עבירה]. לפי שיטת הרמב"ם, מקשה הרשב"א, הרי ספק דאורייתא לקולא; קרבן זה על שום מה?

ובכן, הרמב"ם בכבודו ובעצמו מתייחס לשאלה זו. תחילה הוא שונה את משנתו (הל' טומאת מת פ"ט הל' י"ב): "אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבבות אין להם אלא מדברי סופרים", היינו: ההחמרה בספקות המתעוררים בהלכות אלו, אינה אלא מדרבנן, אך מן התורה ספיקא לקולא. לאחר מכן הרמב"ם מוסיף: "ואף על פי כן דבר שחייבין על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה, שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי", היינו: אף על פי שספיקא דאורייתא לקולא, שונים הם איסורים שעונשם כרת, שבספיקות המתעוררים בהם יש לנהוג לחומרא!

המעיים בהלכה זו יווכח, כי ביאורו זה של הרמב"ם עוטר בסוגריים מרובעות, ולא בכדי. דבריו אלו סותרים בעליל למשפט הפותח את ההלכה, ש"כל הספיקות... בין בעריות ושבבות אין להם אלא מדברי סופרים". כלום, איסורי שבת ואיסורי עריות אינם איסורים שעונשם כרת? ברי, טוענים גדולי האחרונים (מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' א'; סי' בני שמואל" סי' מ"א ועוד, ראה רמב"ם מהדורת פרנקל), כי הגהתו של תלמיד השתרבה לתוך דברי הרמב"ם, אך אין זו כוונתו של הרמב"ם. כיצד, איפוא, מתיישבים דברי הרמב"ם? ובכן, לדעתם, קיים חילוק שונה לחלוטין בין סוגי הספיקות. תחילה נפנה לגמרתנו.

בסוגייתנו נחלקו אמוראים מתי מתחייבים בקרבן אשם תלוי. יש אומרים, כי כל אדם שאירע לו ספק איסור מתחייב אשם תלוי. יש חולקים, כי רק ב"איבקע איסורא" מתחייבים אשם תלוי, היינו: כאשר לפני פלוני מונחים שני חלקי בהמה, חתיכת בשר וחתיכת חֶלֶב האסור באכילה, הרי מונח לפניו איסור וודאי, החלב. לאחר מכן הוא אכל חתיכה אחת ואינו יודע איזו מהן, אם את הבשר או

שקט מוחלט השתרר בצריף. ר' שמחה השתקן שתק, לאחר מכן הגיב באי אפי' ספקני, הוא התלבט אם לענות אם לאו, ולבסוף החליט כי עת ציון היא ותשובתו תתקבל על לב חבריו.

באישון ליל, שעות מספר לפני היום המפורך הבא, תחת חופת כוכבים של מחנה ריכוז, בצל האפל של ארובות הכבשנים העשנים, אשר פלטו את עשן אחיהם, על דרגש בתוך הגיהנום האנושי, התיישב ר' שמחה השתקן והסביר בעדינות: "מצוות שיויתי ה' לנגדי תמיד, כוללת שש מצוות תדירות, כמובא בספר החינוך ובביאור הלכה (או"ח סימן א'): א. להאמין בקדוש ברוך הוא. ב. שלא להאמין באלוהים אחרים. ג. לייחד את ה' - ה' אחד. ד. לירא את הקב"ה. ה. לאהוב את הקב"ה. ו. שלא לתור אחר מחשבת הלב ואחר ראיית העיניים. **גוים** דוויים התרוממו מעל דרגשיהם, ראשים מוכים הוטו לכיוונו של ר' שמחה, ידיים פצועות תמכו את הגוף כדי להזדקף ולהאזין. בשעה שר' שמחה השתקן המשיך לשאת את דבריו בקולו הצרוד. "במצבנו הנוכחי, יהודים יקרים, אתם יודעים, אין אפשרות לקיים מצוות רבות. לפיכך אני משתדל לקיים ביתר שאת את אותן המצוות אשר בידי לקיימן. כדי להקל על עצמי לזכור ולקיימן תדיר יצרתי סימן בעל שלש הברות, אי אפי' המזכיר לי את שש המצוות הללו, של שיויתי ה' לנגדי תמיד. ה"אלף" של האי הראשון - "אנוכי ה' ה' יוד" - לא נהיה לך. ה"אלף" של האי השני - "אחד, ה' יוד" - יראת ה' ה"אלף" של האי השלישי - "אהבת ה' ה' יוד" - "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, המילה "עיניכם" מצטלצלת באזני כאות "יוד", התנצל ר' שמחה השתקן והשתק. **כולנו** שתקנו. **אי אפי'** **יהודי** של צורה? צורה של יהודי?

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסור השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! **חייג עכשיו: 3029 *** או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

פנינים

דף יג/ב יין ושכר אל תשת... רביעית יין...

תפילה בשכרות

כתב ה"טור" (או"ח הל' תפילה סוף סימן צ"ט):
 "ושכר אל תשת, ראשי תיבות ואם שתה כדי רביעית אסור להתפלל, תפילת שיכור תועבה".
 ה"פרישה" מסייג על אתר: "וגם 'תשת' ראשי תיבות תפילת שתוי תפילה..."

דף יג/ב כל היכא דיתיב רב לא סגי ליה בלא הוראה

כשהתורה מביאה להוראה

הגמרא מבארת, כי אין איסור לשנות וללמוד אחר שתיית יין; יוצא מן הכלל היה רב שאף לא למד מרבי במקרה כזה, שכן מלימודו הגיע ממילא לענייני הוראה, ואסור להורות לאחר שתיית יין.
רמז לכך יש למצוא בדברי "בעל הטורים" ש"ולהורת" אותיות "ולתורה". יש מי שאף התורה גרידא כבר הוראה הוא אצלו, ואף זה אסור לו... ("פרדס יוסף", ק"כ).

דף טו/א שאלתי את רבן גמליאל ואת ר' יהושע באיטלים של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל

תורה - תמיד

הגר"ח מברסק זצ"ל חינך את בנו הגרי"ז זצ"ל להיות שקוע בדברי תורה כל הזמן, כפשוטו ממש, אף בעת עיסוקים של חול.
פעם, ערך הגרי"ז ברית מילה לאחד מבניו, טרם הברית בעת שהיה טרוד בסידורים דחופים שונים, ניגש אליו אביו רבי חיים ושאלו קושיה עמוקה המצריכה ישוב הדעת.
 - **עתה?** תמהו הסובבים.
 - **כן!** הן! ענה...

את החלב, במקרה זה עליו להביא אשם תלוי, משום שהאיסור התקבע, הוברר והיה וודאי, בטרם התעורר הספק הפרטי שלו מה הוא אכל. אולם, אדם שאכל חתיכת בשר שנפלה לידיו בטרם בירר את זהותה, אינו מביא אשם תלוי למרות שאכן יש להסתפק אם אכל חלב, משום שבמקרה של ספק איסור רגיל, אין מביאים אשם תלוי.

קרבן אשם תלוי כסימן מתי יש להחמיר בספק דאורייתא: והנה, הרמב"ם (הל' שגגות פ"ח הל' ב') פוסק כדעת הסוברים, כי רק בספק של "איקבע איסורא" יש להביא אשם תלוי. מעתה, שיטת הרמב"ם נהירה ובהירה. בכל מקרה של ספק איסור אשר בו התורה לא קבעה כי יש להביא אשם תלוי, הרי בכך היא הורתה, שבספק זה יש לנהוג לקולא, ואילו בסוג ספק של "איקבע איסורא" אשר בו נצטווה מי שנקלע לתוך הספק להביא קרבן אשם תלוי, הורתנו התורה כי ספיקא לחומרא, ומי אשר לא החמיר - יביא קרבן (ערוך השולחן" יו"ד סי' ק"י סעי' י"ז, וראה ב"אוצר החידושים" כאן בשם הגרי"ז הלוי זצ"ל).

נציין, כי הסבר זה בדעת הרמב"ם משמש רבות את האחרונים בבואם לגונן על שיטתו מפני הוכחות שונות בתלמוד אשר מהן עולה שלא כדעתו. לאחר שהם מבארים כי הרמב"ם נוקט כי רק ב"איקבע איסורא" ספיקא דאורייתא לחומרא, אין כל מניעה לטעון, כי הוכחות המוצבות נגד הרמב"ם הן כשיטה השניה, אשר הרמב"ם אינו נוקטה להלכה.

לעילוי נשמת
 הר"ר **אלתר רוזנבוים** ז"ל
 ב"ר דוד ז"ל נלב"ע א' באלול תשס"ט
 מרת **שרה יהודית רוזנבוים** ע"ה
 ב"ר חיים שמעון זומר ז"ל נלב"ע ב' באלול תשכ"ח
 מרת **חיה רחל הבר** ע"ה
 ב"ר דוד צבי ז"ל נלב"ע ג' בתשרי **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י משפחות **הבר ורוזנבוים** שיחיו

לעילוי נשמת
ר' אפרים אהרונוף ז"ל
 בן מרת מיכל ע"ה נלב"ע ל' באב תשי"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **דבורה הפטקה** ע"ה
 ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע ה' באלול התשנ"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **מלכה קרופניק** ע"ה
 ב"ר משה ז"ל נלב"ע א' באלול תשי"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י ידידנו
הר"ר אריה ישראל שכטר שיחיו

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למוסע חדש, מההתחלה. בימים אלו מסיימים אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים!... מתחילים את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חוכים בסיוע רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם
 קבע עיתים ללימוד < עכשיו > *3029